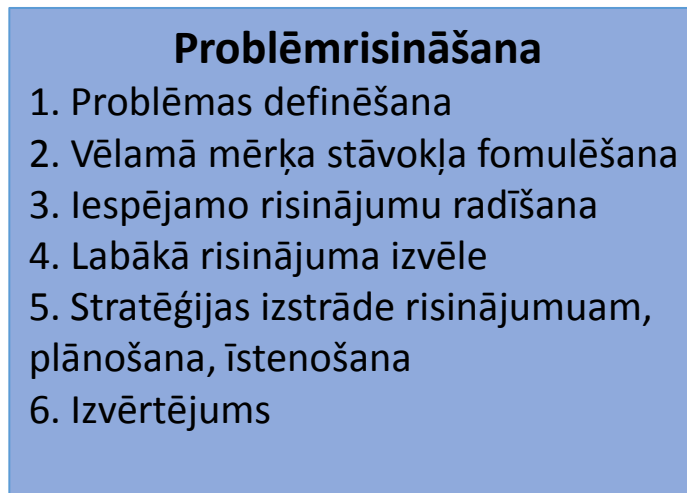
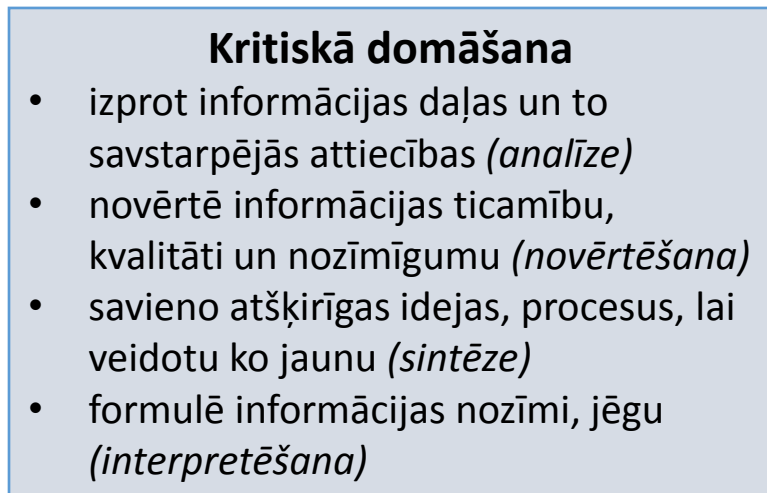

KRITISKĀ DOMĀŠANA UN PROBLĒMRISINĀŠANA

Caurvijas mērķis

Skolēns rūpīgi un mērķtiecīgi izzina, analizē un izvērtē dažāda veida informāciju un situācijas, izprot to kontekstu; pieņem izsvērtus lēmumus, uzņemas par tiem atbildību; rīkojas, lai risinājumus problēmām izstrādātu un ieviestu; kompleksās situācijās lieto efektīvas problēmrisināšanas stratēģijas, un izvērtē savu sniegumu.

Struktūra

Tikumi

gudrība
godīgums
tolerance
laipnība
līdzcietība
taisnīgums
solidaritāte
centība
savaldība
mērenība
atbildība
drosme

Pieeja

- Gadījuma analīze, simulācijas, diskusijas, ekperimenti, pētniecības projekti, debates u.c.
- Problēmrisināšanā - attīstīt gan atsevišķas prasmes, kas nepieciešamas konkrētiem problēmrisināšanas soļiem (piemēram, izprast problēmas būtību vai pieņemt lēmumu par risinājuma izvēli), gan skolēniem regulāri piedāvāt pieredzēt visu problēmrisināšanas procesu no sākuma līdz beigām.
- Rūpēties, lai skolēni patstāvīgi risina reālas sev un citiem aktuālas problēmas, un skolotājs ir tas, kurš pārrauga procesu un uzdod rosinošus jautājumus.

1. Jautājumi, kas veicina interpretēšanas procesu Kāda ir ... nozīme? Kāda ir ... galvenā doma? Uz kādiem pieņēmumiem balstās šī informācija? Kas varētu sekot? Kā tu atklātu... jēgu? Kā tu skaidrotu...?	3. Jautājumi, kas veicina novērtēšanas procesu Vai un kāpēc piekrīti...? Cik nozīmīgs ir...? Kāpēc? Kā tu vērtē...? Kāda ir ... vērtība/kvalitāte? Kāpēc? Kurš fakts ir nozīmīgāks? Kā tu izlemtu, ko izvēlēties? Kādus kritērijus tu noteiktu, lai izlemtu par...?
2. Jautājumi, kas veicina analīzes procesu Pie kādiem secnājumiem tu vari nonākt? Kā tu klasificē? No kā un kāpēc sastāv...? Kāda ir atšķirība starp...? Kādas ir attiecības starp... un ...? Kāda ir ... funkcija? Kā tu pamatotu...?	4. Jautājumi, kas veicina sintēzes procesu Kas notiks, ja ... (tiks izmainīts, pārveidots, atcelts u. tml)? Kādas vēl ir alternatīvas? Ko tu darītu, ja...? Kā varētu adaptēt...? Kā varētu savienot... un ...? Kā tu veidotu jaunu...? Kādus risinājumus tu piedāvātu?

SADARBĪBA

Caurvijas mērķis

Skolēns dažādās dzīves situācijās un atšķirīgās sabiedrības grupās izmanto sadarbību kā efektīvu veidu kopīga mērķa sasniegšanai. Apzinās, kā paša emocijas, uzskati un vērtības ietekmē attiecības ar citiem cilvēkiem, veiksmīgi sazinās, saprotas, veido pozitīvas attiecības, mērķtiecīgi strādā neviendabīgās grupās, vienojas strīdīgos jautājumos un saskaņo rīcību, iecietīgi un ar cieņu izturas pret atšķirīgiem uzskatiem, cilvēku daudzveidību uzskata par vērtību.

Struktūra

Tikumi

gudrība
godīgums
tolerance
laipnība
līdzcietība
taisnīgums
solidaritāte
centība
savaldība
mērenība
atbildība
drosme

Pieeja

strādāšana kopā

dalīta atbildība

visiem būtiski lēmumi

pozitīva savstarpējā atkarība

Dažas metodes un darbību veidi, kas māca un liek sadarboties:

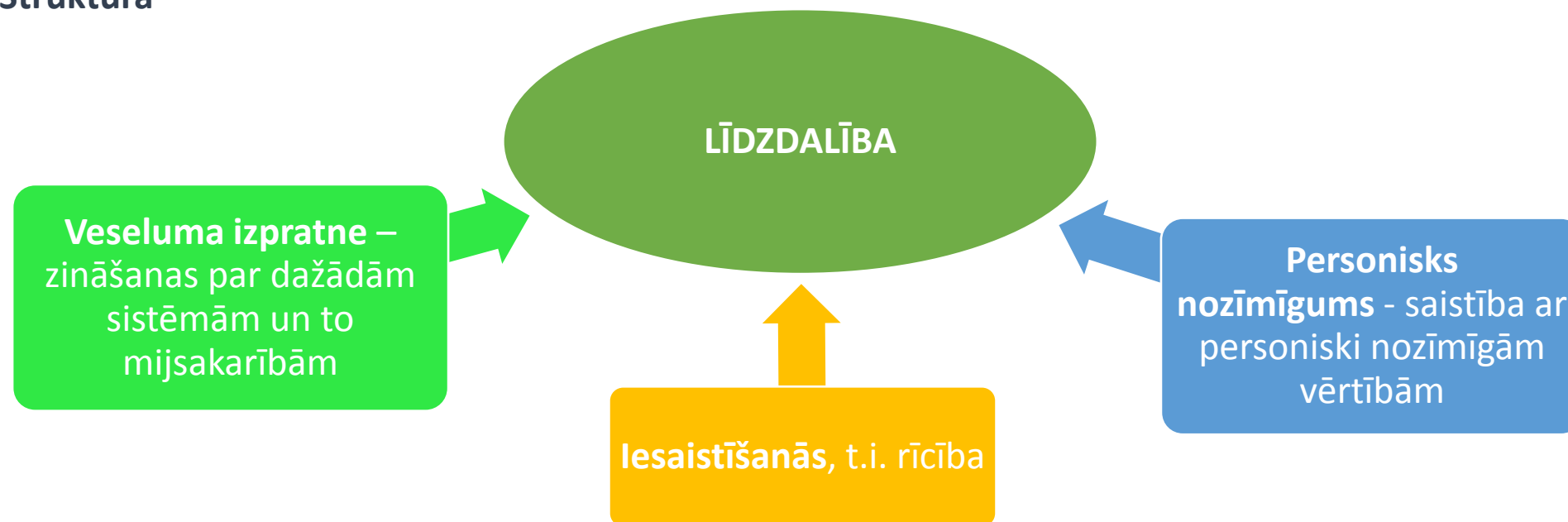
- grupu darbi: precīzi sadalīti pienākumi grupā ar noteiktu tēmu un termiņu;
- praktiskie uzdevumi nelielās grupās (laboratorijas darbi, pētījumi);
- vērtēšana: savstarpēja mājas darbu pārbaude, pāru diktāti, darbu izstāde, pēc lasījumiem 3P metode - pajautā, paslavē, piedāvā;
- spēles starpbrīžos: galda spēles, intelektuālās spēles, sporta spēles;
- lomu spēles: nelielu literāro darbu iestudēšana latviešu valodas stundās, dažādu dzīves situāciju izspēle sociālo zinību stundās;
- pētījuma metode: intervija, aptauja, modeļu veidošana no dažādiem materiāliem dabaszinību stundās;
- radošie darbi: pasaku sacerēšana, grāmatu veidošana nelielā grupā, spēļu izstrāde;
- uzdevumi un darbi, kurus nav iespējams paveikt bez sadarbības;
- mērķtiecīga sadarbība ar dažādiem (vecuma, dzīves vietas, sociālā stāvokļa) cilvēkiem.

PILSONISKĀ LĪDZDALĪBA

Caurvijas mērķis

Skolēns veido aktīvu dzīves pozīciju un nostiprina savu pārliecību par katra indivīda iespējām ietekmēt un izmainīt vidi un situāciju, kurā atrodas, sabiedrības un vides ilgtspēju saista ar indivīda ikdienas rīcību, saskata to gan lokālā, gan globālā mērogā, empātiski izzina daudzveidīgus uzskatus, rīkojas solidāri un atbildīgi, sarunu ceļā meklē un kopā ar citiem īsteno risinājumus pretrunīgām situācijām

Struktūra

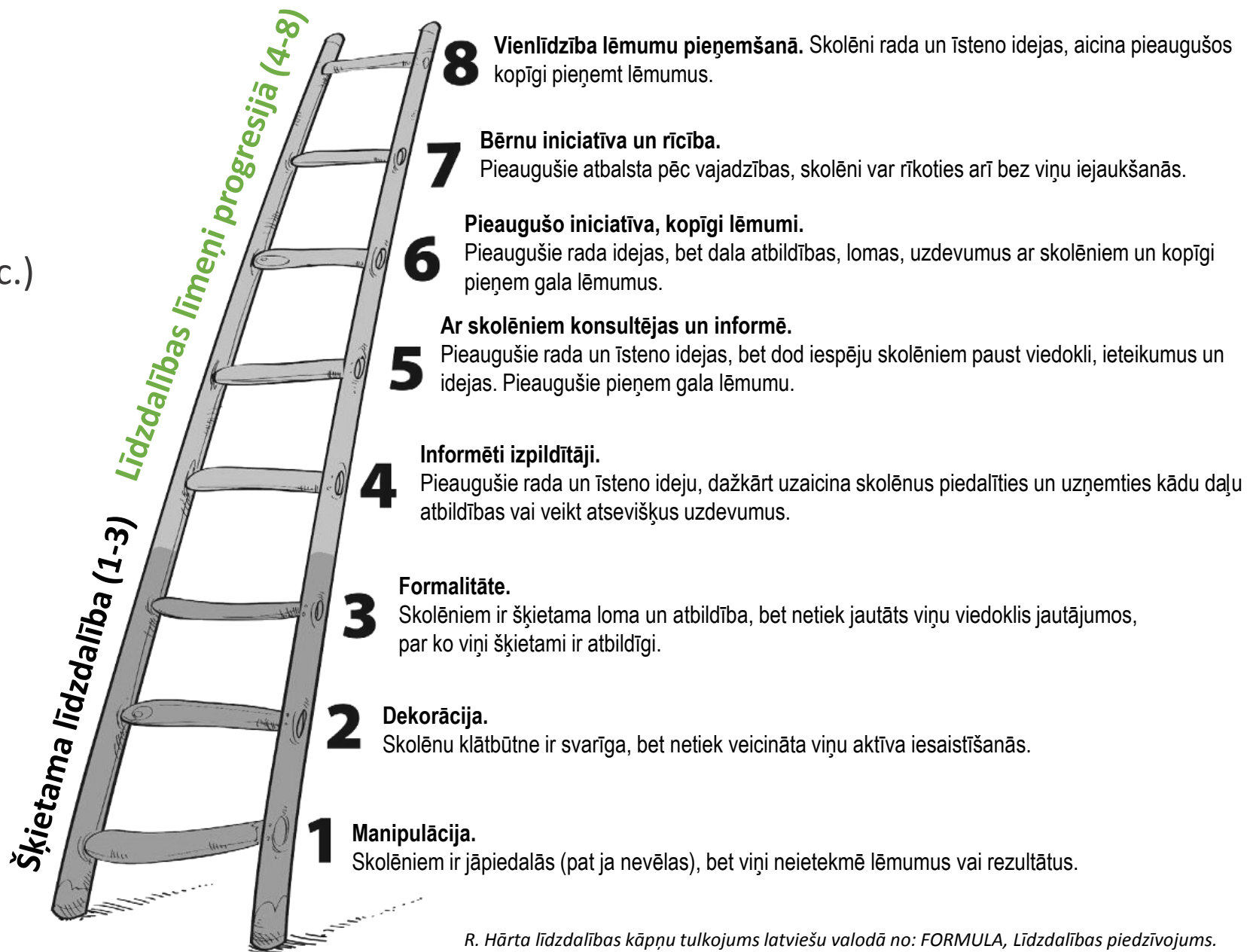
Tikumi

gudrība
godīgums
tolerance
laipnība
līdzcietība
taisnīgums
solidaritāte
centība
savaldība
mērenība
atbildība
drosme

Pieeja

- Pakāpeniski un mērķtiecīgi veicināt skolēnu **izpratni** par to, kā funkcionē dažādas **sistēmas** (piemēram, ekosistēmas, valstis, u.c.)
- Sniegt skolēniem daudzveidīgu līdzdalības **pieredzi** (skolēni dara – ne tikai izdomā risinājumus, bet arī tos pielieto), trenējot prasmi aktīvi un mērķtiecīgi rīkoties.
- Palīdzēt skolēniem reflektēt un apzināties savu lomu un **ietekmes** iespējas **ikdienas** situācijās.

Līdzdalības līmeņi

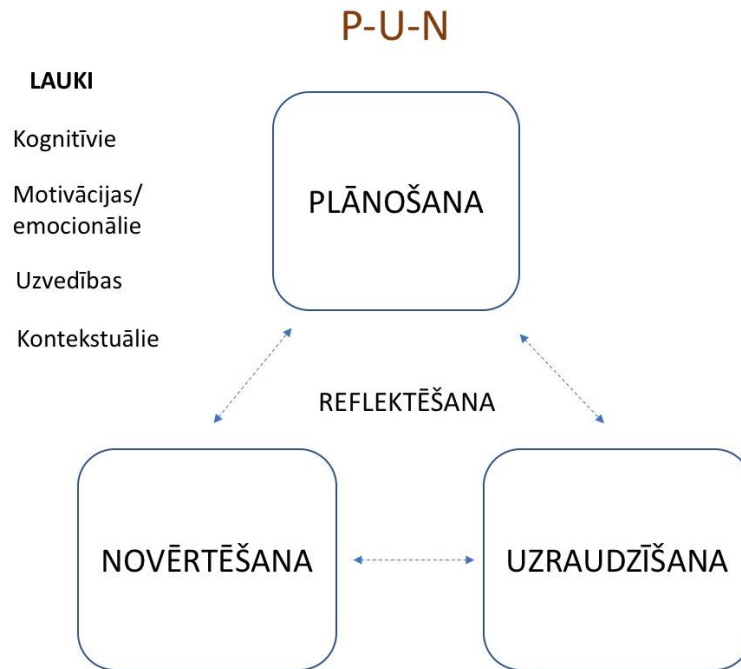

PAŠVADĪTA MĀCĪŠANĀS

Caurvijas mērķis

Skolēns apzinās sevi kā individu, savas vēlmes, vajadzības un intereses; spēj pārvaldīt savas emocijas, domas un uzvedību, spēj izvirzīt reālus mērķus, pieņemt atbildīgus lēmumus; prot un ir motivēts pastāvīgi un patstāvīgi mācīties un pilnveidot sevi; saprot un seko līdzi savam mācīšanās procesam, izvērtē savus mācību sasniegumus, apzinās efektīvākos mācīšanās paņēmienus, plāno mācīšanās procesu un uzņemas atbildību par to. Skolēns attīsta spēju sadzīvot ar neskaidrību un neviennozīmīgām situācijām.

Struktūra

PLĀNOŠANAS fāzē skolēns domā par mācīšanās mērķiem (uzdevumu) un apsver, kā viņš tos sasniegs un ar kādām stratēģijām, izveido mācīšanās plānu.

UZRAUDZĪŠANAS fāzē skolēns realizē savu plānu un uzrauga savu progresu, sasniedzot nospraustos mērķus. Skolēns var izlemt mainīt stratēģijas.

NOVĒRTĒŠANAS fāzē skolēns nosaka, cik veiksmīgi viņš sasniedz mācīšanās mērķus ar izvēlētajām stratēģijām

REFLEKTĒŠANA ir fundamentāla PUN procesa sastāvdaļa. Spēja ar iztaujāšanas, jautājumu uzdošanas palīdzību plānot, uzraudzīt un novērtēt savu mācīšanos.

Tikumi

godrība
godīgums
tolerance
laipnība
līdzcietība
taisnīgums
solidaritāte
centība
savaldība
mērenība
atbildība
drosme

Pieeja

Jautājumu uzdošana sev mācoties

Reflektēšana par savu mācīšanos, domāšanas un emociju procesiem

Mērķu izvirzīšana, to sasniegšanas **plānošana**, **uzraudzīšana** un **novērtēšana**

Pašvadītas mācīšanās attīstība

Reflektēšana jeb paškontroles jautājumi

PLĀNOŠANA

1. Kāds ir uzdevums?
2. Kāds ir mans mērķis?
3. Kādu informāciju un stratēģijas lietošu?
4. Cik daudz laika un citu resursu man vajadzēs?

UZRAUDZĪŠANA

1. Vai man ir izpratne par to, ko daru?
2. Kāda ir uzdevuma nozīme?
3. Vai sasniedzu savu mērķi?
4. Vai man nepieciešams veikt izmaiņas?

NOVĒRTĒŠANA

1. Vai sasniedzu mērķi?
2. Kas man palīdzēja sasniegt mērķi?
3. Kas man traucēja?
4. Ko nākamo reizi darīšu citādāk?

Dažādas lasīšanas stratēģijas

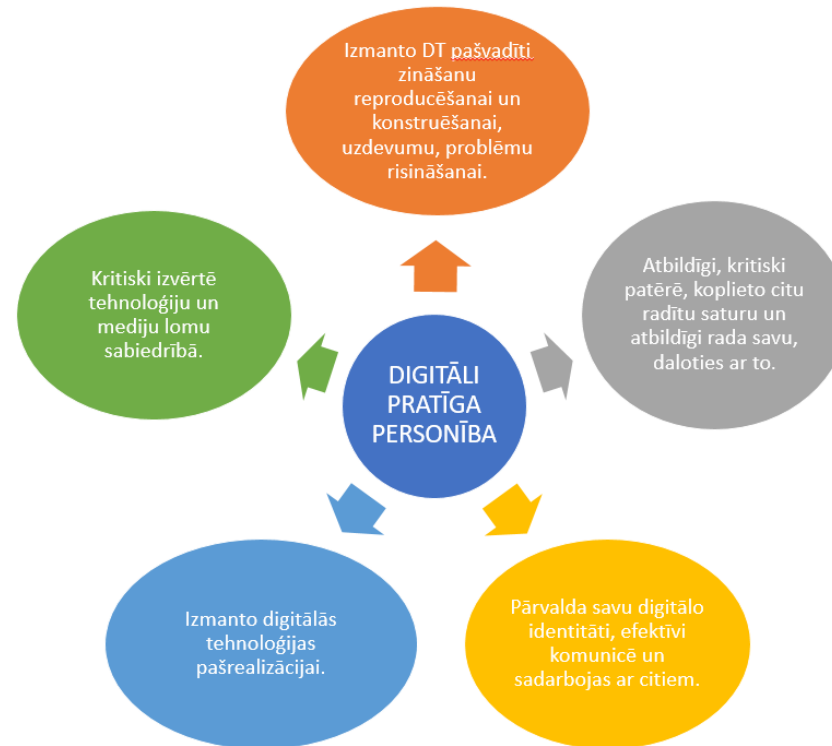
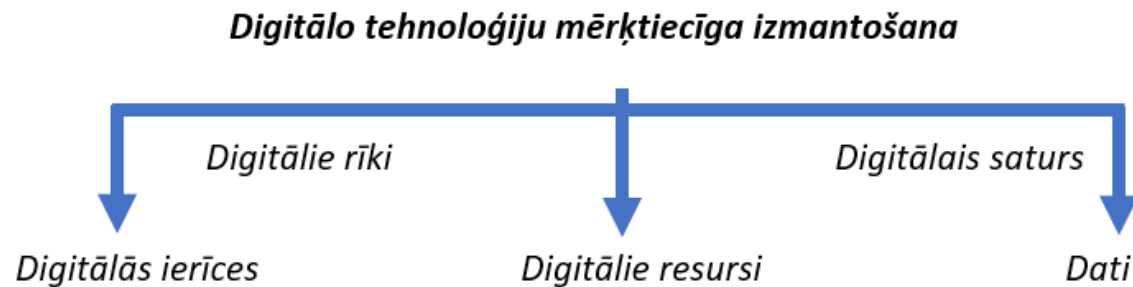
Stratēģija	Kā lietot	Kad lietot	Kāpēc lietot
Pārskatīšana/caurlūkošana	Meklē virsrakstus, izceltus vārdus, ievadus, kopsavilkumus	Pirms detalizētas teksta lasīšanas	Nodrošina vispārēju pārskatu, palīdz koncentrēt uzmanību
Nesteidzīga lasīšana	Apstājies, lasi un domā par informāciju	Kad informācija ir īpaši svarīga	Uzsvars uz paša uzmanības fokusēšanu
Iepriekšējo zināšanu aktivizēšana	Apstājies un domā par to ko jau zini. Vaicā, ko nezini	Pirms lasīšanas vai nepazīstama uzdevuma	Ļauj jaunu informāciju vieglāk apgūt un atcerēties
Informācijas sasaiste	Sasaisti galvenās idejas. Izmanto tās, lai izveidotu virstēmu vai secinājumus	Kad apgūt sarežģītu informāciju vi ir nepieciešama dziļāka izpratne	Samazina atmiņas slodzi. Veicina dziļāku izpratnes līmeni
Diagrammas/grafiki	Identificē galvenās idejas, sasaisti tās, saraksti atbalstošās detaļas tām un savieno šīs daļas	Kad ir daudz savstarpēji saistītas informācijas	Palīdz identificēt galvenās idejas, organizēt tās kategorijās. Samazina atmiņas slodzi

DIGITĀLĀ PRATĪBA

Caurvijas mērķis

Skolēns atbildīgi izmanto digitālās tehnoloģijas ikdienā, lai zināšanas iegūtu, izmantotu un radītu, kā arī risinātu uzdevumus un problēmas, koplietotu un izmantotu savu un citu radītu saturu, prasmīgi pārvalda savu digitālo identitāti, efektīvi un droši komunicē un sadarbojas ar citiem digitālajā vidē; kritiski un konstruktīvi izvērtē tehnoloģiju un mediju lomu sabiedrībā.

Struktūra

Tikumi

gudrība
godīgums
tolerance
laipnība
līdzcietība
taisnīgums
solidaritāte
centība
savaldība
mērenība
atbildība
drosme

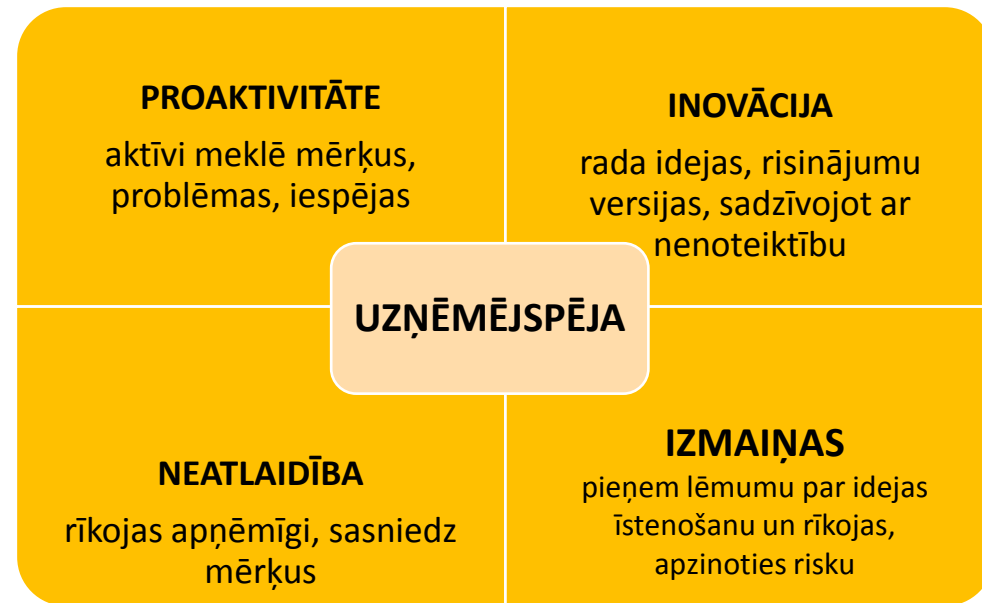
Pieeja

- **DT efektīva lietošana notiek, kad skolēna darbam konkrētajā situācijā, lietojot DT, ir pievienotā vērtība, t.i. tiek konstruētas zināšanas, radīti jauni digitāli risinājumi/produkti, risinātas problēmsituācijas vai notiek savstarpēja sadarbība izmantojot DT vienota mērķa sasniegšanai.**
- DT lietošana **atbalsta** zināšanu konstruēšanu situācijās, kurās skolēni izmanto DT kā daļu no zināšanu konstruēšanas procesa, piemēram, izmantojot lietojumprogrammas analizē iegūtos datus, atrod nepieciešamo informāciju, lai varētu notikt zināšanu konstruēšanas process.
- **Nepieciešams** lietot DT situācijās, kurās bez DT lietošanas nebūtu iespējams paveikt uzdevumu. Piemēram, skolēns sazinās izmantojot epastu ar cilvēkiem ārpus skolas, lai iegūtu jaunu informāciju, noskaidrotu viedokļus, vai datu ieguve un apstrāde bez digitālajām tehnoloģijām nav iespējama.
- Izmanto DT jaunu digitālo risinājumu/produktu **radīšanā**, kad tiek radīts jauns risinājums kuru citiem ir iespējams izmantot. Piemēram, skolēns izstrādā telpisku 3D modeli, vai sagatavo digitālu karti.
- DT **nodrošina skolēnu sadarbību**, ja tās tiek izmantotas mērķtiecīgi izstrādes procesā, kā komunikācijas rīks un sadarbības platforma domu apmaiņai un daloties ar izstrādes procesa materiāliem. Piemēram, skolēni izmantot mākoņpakalpojumus datu glabāšanai un versiju izstrādei vienlaicīgi.
- Skolēni izmanto DT **pilnvērtīgi un kritiski**, ja kopīgi spriež un izvēlas atbilstošāko tehnoloģiju un risinājumu problēmas/uzdevuma veikšanai un vērtē radīto saturu un tā avotus. Piemēram, skolēni veido kopīgu blogu par aktuāliem notikumiem valstī, pamatoti izvēloties atbilstošāko platformu un vērtējot dažādu avotu saturu un patiesumu, izstrādājot savus notikumu aprakstus.

JAUNRADE UN UZŅĒMĒJSPĒJA

Caurvijas mērķis

Skolēns meklē un saskata daudzveidīgas iespējas uzlabot dzīves kvalitāti sev un citiem. Ar drosmi un interesi izmanto iztēli, lai radītu oriģinālus, vērtīgus un noderīgus produktus un risinājumus. Uzņemas iniciatīvu un procesa vadību, lai tos mērķtiecīgi attīstītu dzīvotspējīgā piedāvājumā.

Tikumi

gudrība
godīgums
tolerance
laipnība
līdzcietība
taisnīgums
solidaritāte
centība
savaldība
mērenība
atbildība
drosme

Pieeja

- Izaicināt esošo situāciju (zināšanas, procesus u.c.) un saskatīt jaunas iespējas tās uzlabošanai
- Attīstīt iztēli (vizualizācija, stāstu veidošana u.c.)
- Veidot sakarības starp šķietami attāliem jēdzieniem, priekšmetiem, procesiem u.c.
- Radīt unikālas idejas (sākumā unikālas sev, tad grupā utt.), kas ir arī vērtīgas un noderīgas
- Idejas ieviest dzīvotspējīgā veidā

Kā stripināt prasmi izdomāt jaunas, netradicionālas idejas?

- Atbalsti neparasto, nepieradināto, pārsteidzošo, spontāno
- Izvairies no kritizēšanas, tiešāšanas, cenzūras
- Rosini pārvērst, spēlēties, eksperimentēt ar jau esošām idejām

Piemēram:

- **Mudini saskatīt ikdienu neierastā veidā**, uzdodot jautājumu "**Kā būtu, ja...?**" un aicini skolēnus izdomāt pēc iespējas daudz un dažādu atbilžu. Piemēram: kā būtu, ja uz pasaules ūdens vietā būtu apelsīnu sula, kā būtu, ja cilvēki staigātu uz rokām, kā būtu, ja pasaulē pēkšņi nebūtu cipara 4; kā būtu, ja

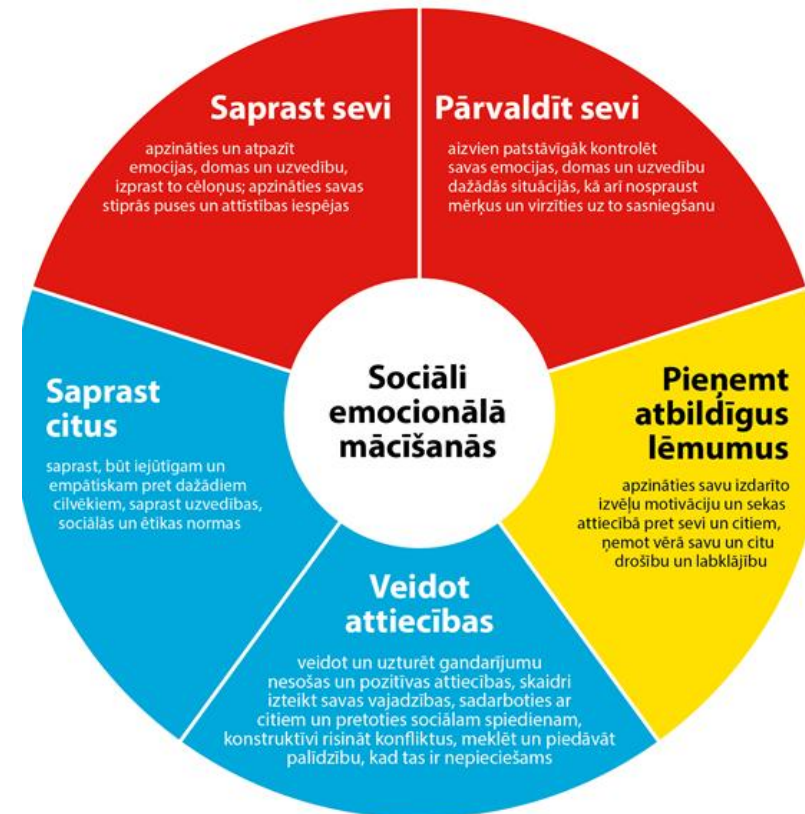
- **Aicini formulēt sakarības starp divām atšķirīgām lietām, procesiem**

idejām un aicini skolēnus izdomāt pēc iespējas daudz un dažādu atbilžu. Kā varētu būt saistīts tramvajs un omlete? Kāda saistība varētu būt starp finanšu plānu un "Skroderdienām Silmačos"? Kā, tavuprāt, varētu saistīt strādāšanu vairākās darba vietās un Vašingtonai?

Atceries, ka patiesi jaunas idejas vienmēr rodas, ņemot vērā sākumā šķietami nesvarīgu informāciju!

Sociāli emocionālā mācīšanās

- **Caurvijas mērķis**
- Sociāli emocionālā mācīšanās (SEM) ir process, kurā tiek apgūtas un lietotas tādas kompetences kā savu emociju izpratne un pārvaldīšana, pozitīvu mērķu izvirzīšana un sasniegšana, iejūtība un empātijas paušana pret citiem, pozitīvu attiecību veidošana un uzturēšana, un atbildīgu lēmumu pieņemšana. SEM procesā apgūtās kompetences ietver zināšanas, prasmes un attieksmes/motivāciju.

Tikumi

gudrība
godīgums
tolerance
laipnība
līdzcietība
taisnīgums
solidaritāte
centība
savaldība
mērenība
atbildība
drosme

Pieeja

Sociāli emocionālo prasmju mācīšanās procesā būtiski ievērot sekojošus principus

Secīgums. jebkuras no nosauktajām prasmēm tiek attīstītas soli pa solim, secīgi.

Aktīva darbošanās. Prasmes tiek attīstītas praktiski darbojoties un sadarbojoties.

Fokuss. Prasmju attīstīšanai tiek atvēlēts noteikts laiks un veltīta īpaša uzmanība.

Noteiktība. Skolotājiem un skolēniem ir skaidrs, kādas prasmes tiek attīstītas.

Sociāli emocionālās prasmes var mācīties:

- * konkrēti šim mērķim veltītās stundās;
- * dažādu mācību priekšmetu stundās;
- * vidē ārpus klases telpām – starpbrīžos, ēdamzālē, pagalmā u.c.

Visefektīvākā prasmju apguve tiek īstenota, ja tiek īstenota visas skolas pieeja. Tā ietver vienotu izpratni par sociāli emocionālās mācīšanās nozīmību, īpašu uzmanību attiecību veidošanai, procesa pārraudzību un vecāku/sabiedrības iesaisti